

Bilkei Irén:

A Keszthelyi Balatoni Múzeum római kőtára

Tanulmányom a keszthelyi Balatoni Múzeum római kori köemlékeit mutatja be.

A feliratos és faragott köveket különleges hely illeti meg a római kori emlékek között, ugyanis a rajtuk levő felirat, ill. ábrázolás segítségével többkevesebb pontossággal időhöz köthetők. A feliratok időhöz kötésére (datálására) több lehetőség van. Pl. a császárok feliratait az uralkodási évük alapján, polgárokért és katonákért nevük alapján lehet datálni. Több oltárkövön megnevezték az éppen akkor hivatalban lévő consulokat. Az ún. consul-listákban vissza lehet keresni nevük alapján hivatali évüket. Más esetekben a megszővegezés módja, a feliraton használt rövidítések és formulák, valamint a kő szobrászati díszítései adnak támpontokat a datáláshoz.

Hasonlóan fontos szerepe van a köveknek a tartomány életének megismerése szempontjából. A sírkövek ábrázolásából megismerhetjük pl. a vi-seletet, az oltárkövekről a rómaiak hiedelemvilágát: emberi alakban elképzelt sok istenüket.

Természetesen nem minden római ember állította feliratot, ezt csak bizonyos feltételek elérése után tették meg. 1. Magától értetődően, ha erre pénzük volt. 2. Ha már átvették a római szokásokat. 3. Ha olyan környezetben éltek, amelyben már megértették a latin feliratokat.

A római köemlékeknek több fajtája van, nagy részüket katalógusunk bemutatja.

Az első csoportba tartoznak a szepulchrális rendeltetésű, azaz sírkövek. Lehetnek sztélék, sírépítmények, a rajtuk levő táblák, szarkofágok — ez utóbbiakat kőtárunkban csak két szarkofágfedél képviseli. Ezenkívül vannak még ossuariumok, amelyekben az égett csontokat tartalmazó urnát helyezték el.

A rómaiak szokása szerint a temetők a városból kivezető utak mentén voltak, itt álltak a sztélék és a szarkofágok. Legtöbbjükön rövidítve írt formulák ismétlődnek, pl. H S E = Hic situs est, azaz: Itt nyugszik, vagy D M = Dis Manibus, azaz: A halotti isteneknek.

A feliratok másik csoportját az oltárok alkotják. Ezekről ismerhetjük meg legjobban a rómaiak vallását, amelynek alaptétele az „adok, hogy adj” igen praktikus elve volt. A legtöbb oltár záró for-

mulája, a V S L M = Votum solvit libens merito, azaz: Fogadalmát szívesen teljesítette, mert az isten megérdemelte, arra utal, hogy az állító az isten segítségét kérte, amikor ez a „segítség” bekövetkezett, viszonzásul oltárt állított, vagy szentélyt építtetett az istennek.

A feliratok következő csoportját a mérföldkövek alkotják. Ezek a magas kőhengerek — rajtuk az éppen akkor uralkodó császár nevével — bizonyos távolságokra álltak az utak mentén megadva az ill. hely és a legközelebbi nagyobb település távolságát római mérföldben (latinul: milia passuum). 1 római mérföld = 1480 m.

A kőtárunkban nagy számban látható kis méretű oszlopok, oszlopfők igényesebb római épületeket díszítettek.

Végül meg kell emlékezni a mitológiai jelenettel díszített reliefekről, amik nagyobb méretű síremlékek díszei voltak.

Az i. sz. IV. században a kereszténység térhódításával megindult a pogány szentélyek lerombolása, az oltárok és sírkövek széthordása, amelyeket aztán újra felhasználtak. Így kerültek elő a fenékpusztai kövek is, másodlagosan beépítve. Sírok lefedésére is gyakran felhasználták a korábbi sírköveket.

Kutatástörténet és bibliográfia

A Balaton-felvidék római feliratainak első kutatója a magyar régészet egyik megalapítója, Rómer Flóris volt. 1860-ban megjelent „A Bakony” című művében bakonyi és balatoni utazásainak régészeti és természetrajzi tapasztalatait foglalja össze. Itt adott hírt több feliratos kőről is.

1873-ban a római feliratok máig alapvető jelentőségű monumentális gyűjteménye, a CIL III. kötete adta ki a környékünkéről addig ismert feliratokat.

A következő fontos munka Kuzsinszky Bálinté, aki a Balaton környékének archaeológiájáról szóló művében (Bp. 1920) maga említi (p. XVI.), hogy a meglevő 41 római köemlék közül 18-at ő publikált először. Ugyanott (p. III—XVI.) a korábbi kutatások részletes történetét is adja.

Nr. 3. SÍRKŐ (3. kép)

Lelőhely Kékkút. A kő a MNM-ből került a Balatoni Múzeumba. Mészko tábla, a feliratos mező keretelt, körbefutó borostyán szegélyezi.

D(is) M(anibus)/ Tib(erius) Iulius/ Tib(erii) f(ilius) Fusc(i) anus an(norum) X/ h(ic) s(itus) e(st) p(ater)/ p(osuit) filio p(ientissimo).

A halotti isteneknek. Tiberius Iulius Fuscianus, Tiberius fia nyugszik itt, aki 10 évet élt. Apja állította a legjobb fiúnak.

Kor: I. század.

Méretetek: 85x63x12 cm.

Ltsz. 77. 74. 1.

Irod. CIL III 10902 — RD 205 — Hampel J. A Nemzeti Múzeum legrégebb pannóniai sírtáblái (Bp. 1906) 23 — Kuzsinszky 138 — Mócsy. Bevölk 81/5 — MRT I 22/1 — RIU 329.

Nr. 4. SÍRKŐ (4. kép)

Lelőhely Zalavár, Bükkös sziget, másodlagos felhasználásban. Márvány sztélé, oldala letörött, szobrászati díseit leverték. A jobb oldalon egy féloszlop nyomai, felül pedig két mellkép nyomai vehetők ki. [C(aius) C]aesernius C(ai)/ [f(ilius) Sen]ecio an(norum)? v(ivus) f(ecit/ [sibi et] Marciae Q(uinti) f(iliae)/ — — — a]econ(i) an(norum)?/ [et C(aio) C]aesernio Cea/ — — —] o f(ilio) an(norum) XX h(ie) s(itus) e(st).

Caius Caesernius Senecio, Caius fia még életében állíttatta (a sírkövet) magának és Marciának, Quintus lányának/ és ...aeconak, aki ? évet élt és Caius Caesernius Cae...onak, fiának, aki 20 évet élt. Itt nyugszik.

A Caeserniusok ismert kereskedőcsalád voltak Aquileiában (az Adriai tenger fontos kikötővárosa) az I. században.

Méretetek: 79x67x11 cm.

Ltsz. 77. 75. 1.

Irod. Börzsönyi A. ArchÉrt. 28, 1980, 184 — Kuzsinszky 32—44 — Mócsy. Bevölk. 73/2 — J. Šašel. Živa Antika 10, 1960, 202 — MRT I 59/18 — RIU 292 — A. Mócsy. Zbornik Radova Narodnog Muzeja 8, 1975, 165 — Mócsy A. Zalai Gyűjtemény 6, 1976. 24.

Nr. 5. SÍRKŐ (5. kép)

Lelőhely Kékkút, ahol a szőlőhegyen egy présházba volt befalazva. Onnan került az MNM-ba, majd a Balatoni Múzeumba. Mészko sztélé, felül egy darabja letörött és elveszett, de a múlt század végén még

megvolt és így Rómer Flóris rajzáról ismerjük.

V(ivus) f(ecit)/ P(ublius) Antonius/ Ursio ân(norum) ?/, et Albaniae/ Maximæ co(niugi)/ et Antoñiae/ Maximillae fil(iae)/ def(unctae) an(norum) XXV h(ic) s(ita) e(st).

Még életében csináltatta Publius Antonius Ursio (a sírkövet) Albania Maximának, a feleségének és Antonia Maximillának, meghalt lányának, aki 25 évet élt. Itt nyugszik.

Kor: II. század.

Méretetek: 94x67x18 cm.

Ltsz. 77. 74. 2.

Irod. Rómer F. ArchKözl. 3, 1863, 163 — CIL III. 4135 — Récsey 16 — Kuzsinszky 138—139. — Mócsy. Bevölk. 81/1 — MRT I 22/1 — RIU 325.

Nr. 6. SÍRKŐTÖREDÉK (6. kép)

Lelőhely Révfülöp. Mészko sztélé-töredék, feliratos része hiányzik, a képmező is több helyen sérült. Két oszlop között két mellkép, a férfi nyakán csavart nyakpérec. A képmező alatti frizben vadászjeleket.

Méretetek: 72x54x22 cm.

Ltsz. 77. 76. 1.

Közöletlen.

Nr. 7. RELIEF (7. kép)

Lelőhely Keszthely—Fenekpuszta. Mészko dombormű mitológiai jelenettel: bacchánsnő botjával próbálja elkergetni a tolakódó szatírt.

Valószínűleg síremlék dísze lehetett.

Méretetek: 92x59x17 cm.

Ltsz. 77. 72. 3.

Irod. Kuzsinszky 51—52 — MRT I 21/34 — Erdélyi G. A római kőfaragás és kőszobrászat Magyarországon. (Bp. 1974/151. 202. kép.)

Nr. 8. SÍRKŐ (8. kép)

Lelőhely Kékkút, a templom küszöbköve volt. Vörös homokkő sztélé, ión féloszlopok közti felirata ma már olvashatatlan. A kő első publikálói az Aur(elii) Probianus et Romanus neveket még el tudták olvasni. A feliratos mező alatt gömbalakú, kétfüles edényből kinövő venyigeszarak, amelyek egy-egy szőlőlevélben végződnek. Mérete: 118x66x19 cm.

Ltsz. 77. 74. 3.

Irod. Rómer F. ArchKözl. 3, 1863, 163 — CIL — III 4136 — Récsey 17 — Kuzsinszky 141 — MRT I — RIU 326.

Nr. 9. FELIRATOS TÖREDÉKEK

1. Lelőhely Keszthely—Fenekpuszta. (9. a. kép)

Szürke homokkő keretelt táblatöredék
Jól látszanak rajta a felirat megtervezésénél használt segédvonalak. Feliratából csak néhány betű maradt meg.
Méretek: 24x24,5x8,5 cm.

Ltsz. 77. 155. 1.

Irod. RIU 299 — Müller R. VMMK 14, 1979.

2. Lelőhely Keszthely—Fenekpuszta, 1905-ös ásatás. (9. b. kép)

Sárgás homokkő, körben letörött. Feliratából is csak néhány értelmezhető betű maradt meg.

Kor: IV. század.

Méretek: 20,5x15,5x10 cm.

Ltsz. 77. 155. 3.

Közöletlen.

3. Lelőhelye ismeretlen. (9. c. kép)

Körben csonka homokkő sztlétötredék.
— — —] Crispi/ nian [u] s vet(eranus/
— — — ... Crispinianus, veterán...

Méretek: 27x35x18 cm.

Ltsz.: 77. 161. 1.

Irod. RIU 304.

- Nr. 10. SÍRKŐ (10. kép)

Lelőhely Zalaszentgrót, a vasút építésénél találták későrómai sír fedőlapjaként. Sárga homokkő sztlé, felső része letörött. A feliratos mező bemélyített. Nehezen olvasható.

N S [— — —]/ an(norum) LV Tappia Ammio (?) ân(norum)?/ coniux coniugi/ karissimo posit/ sic/ h(ic) s(itus) e(st).

...élt 55 évet. Tappia Ammio (?), aki ? évet élt, a felesége állította a legdrágább férjnek. Itt nyugszik. A Tappia Ammio olvasat bizonytalan. — A „posit” latin nyelvjárási sajátosság a „posuit” helyett. Erről lásd J. Herman, Acta Ant. Hung. 9, 1961, 321—331.

Kor: II. század.

Méretek: 98x83x24 cm.

Ltsz. 77. 77. 1.

Irod. Darnay K. ArchÉrt. 16, 1896, 129 — RIU 308 — Müller R. Zalai Gyűjtemény 6, 1976, 37.

- Nr. 11. OLTÁRKŐ (11. kép)

Lelőhely Intercisa. Innen került Révfülöpre, ahol egy présházba falazták be. Profilált mészkő oltár.

Aur(elius) [Ap]olli/ naris dup [l/a]rius leg [ionis] II/ Ad(iutricis p[ia]e) f[idelis] pro s[a]lute sua et⁵ con[m]p[an]ipolorum/ v[otum] s[olvit] m[em]bers m[erito] Pio ét Procúlo co(n) s[ul]ibus).

Aurelius Apollinaris a hűséges és kegyes II. Adiutrix legio duplazsoldos katonája

saját és bajtársai boldogulásáért fogadalmát szívesen teljesítette, mert az isten megérdemelte. Pius és Proculus konzulságának évében. (I. sz. 238).

A legio II. Adiutrix (II. „Segítő” legio) a tartományi központ, Aquincum (a mai Óbuda) állandó helyőrsége volt az i. sz. II—IV. században. A rómaiak az éveket a hivatalban lévő consulok nevével jelölték. Az ilyen ún. consulpárral datált oltárok hasznos időrendi adatokat nyújtanak a tartomány történetéhez.

Méretek: 95x37x33 cm.

Ltsz. 77. 76. 2.

Irod. Dornay B. Balatoni Kurír 1937. IX. 29. p. 7. RIU 337 — Mócsy A. ArchÉrt. 103, 1976, 31—32.

- Nr. 12. MÉRFÖLDKŐ (12. kép)

Lelőhely Szalk. A Festeticsek szalkszentmártoni uradalmából került Keszthelyre. Szürke mészkő mérföldkő. Feliratát több helyen leverték, azaz a rajta szereplő Macrinus és Diadumenianus császárokat (uralkodtak i. sz. 215—217), valamint Pannonia Inferior akkori helytartóját, Aelius Triccianust damnatio memoriae-vel sújtották.

Imp(erator) Caes(ar) M(arcus) [Opellius]/ Severus [Macrinus] pius Aug(ustus) co(n) s[ul] proco(n) s[ul]/ trib(unicia) pot(estate) [et M(arcus) Opellius/ Diadumenianus nobilissimus⁵ caes(ar) vias et pon[t]es vetustate corrupas restituerunt cura agente [Aelio] T(ric)c[iano]/ leg(ato) Aug(ustorum) pr(o) pr(aetore),¹⁰ ab Aq(uinco)/ m(ilia) p(assuum) XLVI.

Marcus Opellius Severus Macrinus a kegyes császár, consul, proconsul, a tribunusi hatalom birtokosa és Marcus Opellius Diadumenianus a legnemesebb ifjú császár a régiségtől megrongálódott utakat és hidakat helyreállították Aelius Triccianus helytartó felügyelete alatt Aquincumtól 46 mérföldre. (Kb. 69 km.)

Méretek: mag. 150 cm, átm. 40 cm.

Ltsz. 77. 80. 1.

Irod. AEM 3, 1879. 161—163. — CIL III. 3726 = 10635.

- Nr. 13. OLTÁRKŐ (13. kép)

Lelőhely Zánka. Profilált mészkő oltár, felirata teljesen lekopott.

Méretek: 103x44x33 cm.

Ltsz. 77. 79. 1.

Közöletlen.

- Nr. 14. OLTÁRKŐ (14. kép)

Lelőhely Hévíz, egy villába befalazva találták. Profilált mészkő oltár, 2 darabra törött, felirata sérült.

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo) Pro sál(ute) et/ vic(toria) d(omini) n(ostri) — — — / — — — / p(atris) p(atriciae) v(otum) s(olvit) l(ibens) l(aetus) m(erito).

A legjobb és leghatalmasabb Iupiternek. A mi urunk... a haza atyjának boldogulásáért és győzelméért. Fogadalmát szívesen és örömmel teljesítette, mert az isten megérdemelte. A római császárokat az i. sz. III. századtól nevezték „dominus noster”-nek, azaz „a mi urunk”-nak.

Méretetek: 81x42x19 cm.

Ltsz.: 77. 80. 1.

Irod. MRT I 17/4 — RIU 306.

Nr. 15 OLTÁRKŐ (15. kép)

Lelőhely Révfülöp, közelebbi lelőköriülmények ismeretlenek. Erősen megrongálódott homokkő oltár.

Sen[e]c/ io v(otum) s(olvit) l(ibens) (?)

Senecio fogadalmát szívesen teljesítette (?)

Méretetek: 41x39x37 cm.

Ltsz. 77. 76. 3.

Irod. RIU 338.

Nr. 16. TÉGLÁK (16. kép)

Lelőhely Zalalövő. Tetőfedő tégl Quintus Ennius Hermes mester nevével, akinek a téglavető műhelye valószínűleg Zalalövön — a római Salla városkában — volt.

Méretetek: 38,5x38 cm.

Ltsz. 77. 81. 1.

Irod. B. Lőrincz. Acta Arch. Hung. 27, 1975. 170.

TÉGLA

Lelőhely Gyenesdiás. Peremes tetőfedő tégl C R N bélyeggel, ami valószínűleg magán téglavető mester nevének 3 kezdőbetűje.

Méretetek: 43x48,5 cm.

Ltsz. 77. 83. 1.

Irod. Kuzsinszky 107 — J. Szilágyi, Acta Arch. Hung. 2, 1952, 216 — MRT I 14/4.

Nr. 17. OSZLOPFŐK (17. kép)

1. Lelőhely Gyülevész. Három sor akantuszlevélből álló korinthuszi oszlopfő. Anyaga vörös homokkő.

Méretetek: mag. 29 cm, átm. 21 cm, abacus átm. 44 cm.

Ltsz.: 77. 82. 1.

Irod. Kiss Á. ArchÉrt. 87, 1960, 213. Nr. II. 15. XXXVI. t.

2. Lelőhelye ismeretlen. Korinthuszi háromzónás oszlopfő, két alsó 8—8 levélből álló akantusz levélsorral. Erősen sérült. Anyaga mészkő.

Méretetek: mag. 29 cm, átm. 19 cm, abacus él. 30 cm.

Ltsz. 77. 162. 1.

Irod. Kiss Á. ArchÉrt. 87, 1960, 213—214. Nr. II. 16. XXXVI. t.

Nr. 18. OSZLOPOK (18. kép)

Lelőhely Kékkút. 3 db épületdíszítő vörös homokkő oszlop.

1. Hengeres oszloptörzs pántszerű alsó résszel.

2., 3. Oszloptörzsek a megmunkáló végső nyomaival. Egyikük kettétörött. Mag. 85 cm.

Az oszlopfők szintén Kékkútról valók, de nem ezekhez a törzsekhez tartoztak eredetileg. Mindkettő négyszögű abacus alatt 8 levélből álló fejezet.

Ltsz. 77. 74. 13—15.

Irod. Kuzsinszky 133 — Kiss Á. ArchÉrt. 87. 1960. 214. Nr. II. 9—10., ill. IV. 1—2.

Nr. 19. OLTÁRKŐ (19. kép)

Lelőhely Káptalanóti, a plébánia földjén egy dombon találták a 20. számú kővel együtt. Onnan került a MNM-be, majd a Balatoni Múzeumba. Homokkő oltár, feliratának néhány betűje kurzív.

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Flaviu(s) Fortin(us) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito).

A legjobb és leghatalmasabb Iupiternek. Flavius Fortinus fogadalmát szívesen teljesítette, mert az isten megérdemelte.

Méretetek: 81x36x27 cm.

Ltsz. 77. 84. 1.

Irod. CIL III 10903 — Récsey 19 — Kuzsinszky 130 — Barkóczi. Popul. 45/2 — MRT I 20/8 — RIU 318.

Nr. 20. OLTÁRKŐ (20. kép)

Lelőhely Káptalanóti, lásd a 19. számú kőnél!

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Iu(lius) Celerinus) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito).

A legjobb és leghatalmasabb Iupiternek. Iulius Celerinus fogadalmát szívesen teljesítette, mert az isten megérdemelte.

Méretetek: 107x47x34 cm.

Ltsz. 77. 84. 2.

Irod. CIL III 13418 — Récsey 19 — Kuzsinszky 130—31 — Barkóczi. Popul. 45/1 — MRT I 20/8 — RIU 319.

Nr. 21. OLTÁRKŐ (21. kép)

Lelőhely Lesencetomaj. Vörös homokkő oltár, egyik oldalán tegez, a másikon egy sas látható.

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Flavius Atticianus) miles leg(ionis) I [A]d(iutricis) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito).

A legjobb és leghatalmasabb Iupiternek. Flavius Atticianus, a legio I. Adiutrix katonája fogadalmát szívesen teljesítette, mert az isten megérdemelte.

- A legio I. Adiutrix (I. „Segítő” legio) Brigetio, a mai Szőny állandó helyőrsége volt az i. sz. II–IV. században.
Méretek: 88x60x35 cm.
Ltsz. 77. 85. 1.
Irod. RD 20 — CIL III 4129 — Kuzsinszky 119 — Barkóczi Popul. 44/2 — MRT I 28 — RIU 310.
- Nr. 22. OLTÁRKŐ (22. kép)
Lelőhely Öreglak. Fehér mészkő profilált oltár.
I(ovi) O(ptimo) M(aximo)/ Iunoñ(i)/ Aúr-(elius) Tértius/ v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito).
A legjobb és leghatalmasabb Iuppiternek és Iunonak. Aurelius Tertius fogadalmát szívesen teljesítette, mert az isten megérdemelte.
Méretek: 57x25x24 cm.
Ltsz. 77. 157. 1.
Közöletlen.
- Nr. 23. OLTÁRKŐ (23. kép)
Lelőhelye Lesencetomaj. Vörös homokkő oltár.
I(ovi) O(ptimo) M(aximo) s(acrum)/ Titus) Flavi(us)/ Severus v(otum) r(eddidit) pro/ se ét suis.
A legjobb és leghatalmasabb Iuppiternek. Titus Flavius Severus fogadalmát teljesítette magáért és családjáért.
Méretek: 95x44x29 cm.
Ltsz. 77. 85. 2.
Irod. CIL III 4128 — Récsey 24 — Kuzsinszky 119 — Barkóczi. Popul. 44/1 — MRT I 28 — RIU 311.
- Nr. 24. SÍRKÖTÖREDÉK (24. kép)
Lelőhelye Révfülöp. Egy villába beépítve találták. Mészkő sztélé bal felső sarka. Timpanonjában Medúzafej madarak között, a timpanon felett fekvő oroszlán, a timpanon alatti frízben szőlőfürtök.
Feliratából csak egy név maradt meg:
Ti(berius) Cla[udius] — — —
A Medúzafej gyakori a római sírszimbolikában bajelhárító jelentése miatt.
Kor: I. század.
Méretek: 53x41 cm.
Ltsz. 77. 76. 4.
Irod. Kuzsinszky 144 — MRT I 38/3 — RIU 339.
- Nr. 25. SÍRKŐ (25. kép)
Lelőhely Hegyesd, későrómai sír fedőlapjaként másodlagos felhasználásban. Egy feliratos és egy alakos homokkő tábla, valószínűleg nagyobb méretű síremlék részei lehettek.
- A relief: bemélyített mezőben két felnőtt, egy fiatal lány és egy gyermek portréja.
A felirat:
— — —]m optare [— — — sit] terra lev(is)/ [p]roperavit etas oc voluit fa/ [t]us meus/ sic/ hic sita est Iulia/ [D]ubitata an(norum) XX parentes f(ecerunt)/ quibus ea facere debe⁵ a(nt) fecit G(aius) I(ulius) Romul(us) et Val(eria)/ [M]atero (?) memoriam s(ibi) et p(osteris).
Legyen neked könnyű a föld! Sietett az idő, így akarta a végzetem. Itt nyugszik Iulia Dubitata, aki 20 évet élt. A szülők tették meg azt, amit lányuknak kellett volna. Gaius Iulius Romulus és Valeria Matero csináltatták a (sír)emléket maguknak és gyermekeiknek.
Kor: III. század.
Méretek: relief: 75x100x20 cm.
felirat: 80x100x20 cm.
Ltsz. 77. 86. 1.
Irod. Horváth L. ArchÉrt. 98. 1971, 271 — RIU 313 — Bilkei I. — Horváth L., Késő római sír Hegyesdről VMMK 14, 1979, 157 — 161.
- Nr. 26. KŐOROSZLÁN (26. kép)
Lelőhely Badacsonytördemic, ahol a templom előtt állt hosszú ideig. A 30-as évek végén Darnay-Dornyay B. szállította be a Balatoni Múzeumba.
Szürke homokkő, fekvő oroszlánt ábrázol. Valószínűleg síremlék tetejének díszé lehetett. A törés vandál kincskeresők műve, akik a „kőkecskék” legendája alapján aranyat kerestek benne.
Méretek: mag. 45—74 cm.
Ltsz. 77. 87. 1.
Irod. Darnay-Dornyay B. Balatoni Szemle 2, 1943, 380—383 — MRT I 3/6.
- Nr. 27. OLTÁRKŐ (27. kép)
Lelőhely Kővágóörs, az ecséri templomba volt befalazva. Egyszerű homokkő oltár, két oldalán korszó és patera látható.
I(ovi) O(ptimo) M(aximo) s(acrum)/ [Q(uitus) Ti]tius Brin/ [— — —] us ét C(aius) Venu/sti Valeriánus/ b(ene) f(iciarii) co(n)s(ulares) v(otum) s(olverunt) l(ibentes) l(aeti) m(erito)⁵ imp(erator) d(omino) n(ostro) Álexan/dro con(n)s(ule).
A legjobb és leghatalmasabb Iuppiternek szentelve. Quintus Titius Brin — — — us és Caius Venusti Valerianus beneficiarius consularis hivatalt viselők fogadalmakat szívesen és örömmel teljesítették, mert az isten megérdemelte. A mi urunk, Alexander Severus császár konzulságának évében. (I. sz. 222.)

A korsó és patera (nyeles serpenyő) valási szertartásoknál gyakran használt kézműves felszerelés. Oltárokon való ábrázolása gyakori.

Méretetek: 119x74x34 cm.

Ltsz. 77. 89. 1.

Irod. CIL III 4147 — Sz. Czeglédy I—Koppány T; ArchÉrt. 91, 1964, 45 — Barkóczi. Popul. 48/1 — MRT/24/2 — RIU 333.

Nr. 28. OLTÁRKŐ (28. kép)

Lelőhely Lulla—Jabapuszta, ahonnan a MNM-be, majd a Balatoni Múzeumba került. Szürke mészkő oltár, alul többszörösen protilált, felül csonka.

— — —] tinus mi[l(es) leg(ionis)]? Ad(utricis) Sev(erianae) p(iae) f(idelis) b(eneficiarius) c o(n) s(ularis)/ v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito) Fusc[o/ e]t Dextro co[n] s(ulibus)].

— — — tinus a Servus császárok nevével kitüntetett kegyes és hűséges legio? Adiutrix katonája, beneficiarius consularis, fogadalmát szívesen teljesítette, mert az isten megérdemelte. Fuscus és Dexter consulságának évében. (I. sz. 225.)

Méretetek: 50x52x35 cm.

Ltsz. 77. 90. 1.

Nr. 29. SÍRKERT SAROKKÖVE (29. kép)

Lelőhely Badacsonytördemic. Szürke homokkő hasáb, egyik oldalán Diana, az erdők és a vadászat istennője, amint egy el ejtett állatot emel a magasba. Valószínűleg ugyanazon sírkerthez tartozott, mint a 35. számú oroszlanoszobor.

A sírkert (latinul: area maceriae cincta) a Pannoniában leggyakoribb sír építmény. Családi temetkezéshely volt esetleg több sírral. A kerítés 4 oldalát díszíthették mitológiai jelenetes kövek, tetejét lezárhatták pl. a pineafenyő toboza (gyakori a római sírszimbolikában) vagy oroszlanoszobrok, amelyek mintegy őrizhették a sírkertet.

Méretetek: 58x89x41 cm.

Ltsz. 77. 87. 2.

Irod. Darnay-Dornay B. Balatoni Szemle 2, 1942, 363 — MRT I 3.

Nr. 30. OLTÁRKŐ (30. kép)

Lelőhely Révfülöp, a szőlőhegyen volt egy présházba befalazva. Homokkő oltár, alsó része letörött.

[.] patere ale [— — —]/ M(arcus) Aur(elius) Av(itanus) benef(iciarius) pr(a)ef(ecti) c(ohortis) I U(lpiae) P(annoniorum)⁵ — — —.

Marcus Aurelius Avitianus, a pannonok Traianus császárról elnevezett I. cohorsa parancsnokának beneficiarius. . .

Az első sort nem lehet megnyugtató módon kiegészíteni. Valószínűleg az istenség nevét tartalmazta, akinek az oltárt állították.

Méretetek: 59x50x39 cm.

Ltsz. 77. 76. 5.

Irod. CIL III 13419 — Récsey 15 — Kuzsinszky 143 — Barkóczi. Popul. 47/2 — MRT I 38/3 — RIU 336.

Nr. 31. OLTÁRKŐ (31. kép)

Lelőhely Kékkút, a Séd forrásánál. Egyszerű homokkő oltár.

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)/ P(ublius) Anto(nius) Cogi(tatus)⁵ v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito).

A legjobb és leghatalmasabb Iuppiternek. Publius Antonius Cogitatus fogadalmát szívesen teljesítette, mert az isten megérdemelte.

Méretetek: 123x31x31 cm.

Ltsz. 77. 74. 11.

Irod. RIU 322.

Nr. 32. SÍRKŐ (32. kép)

Lelőhely Kékkút, a templom küszöbköve volt. Homokkő sztélé timpanonos, rozettás lezárással. Az alsó képmezőben delfinek között kantharosz. A féloszlopok közti bemélyített mezőben levő felirat nehezen olvasható.

D(is) M(anibus)/ P(— — —) Dubius/ h(ie) s(itus) e(st)/ an(norum) LXX P(ublius) [— — —] ius s(criba)/ m(unicipii) M(ogentiana) (?) an(norum) LXXX/ f(ratri) c(arissimo) p(osuit).

A halotti isteneknek. P. . . Dubius nyugszik itt, aki 70 évet élt. Publius . . . ius Mogentiana városka írnoka (?), aki 80 évet élt, állíttatta a legdrágább testvéreknek.

Mogentiana, a municipium ranggal rendelkező kisváros talán a mai Tüskevárval azonos.

Méretetek: 170x172x18 cm.

Ltsz. 77. 74. 12.

Irod. Rómer F. ArchKözl. 3, 1863, 162 — CIL III 10900 — Récsey 18 — Kuzsinszky 140—141 — Mócsy. Bevölk. 81/3 — RIU 328.

Nr. 33. OLTÁRKŐ (33. kép)

Lelőhely Zalaapáti, valószínűleg Zalavárról került oda. Vörös homokkő oltár a feliratos mező keretelt és bemélyített.

Nep(tuno) Aüg(usto)/ Iulius/ Lupus/ pro se et/ suis v(otum) s(olvit)⁵ l(ibens) m(erito).

A felséges Neptunusnak. Iulius Lupus saját magáért és hozzátartozóiért fogadalmát szívesen és méltán teljesítette, mert az isten megérdemelte.

Neptunus volt a római mitológiában a tenger és a hajózás istene.

Méret: 99x37x33 cm.

Ltsz. 77. 156. 1.

Irod. Rómer F. ArchKözl. 3, 1863, 161 — CIL III 4124 cf. p. 2188 — Récsy 28 — Kuzsinszky 41 — Barkóczi. Popul. 42/1 — MRT I 59/20 — RIU 291.

Nr. 34. FELIRATOS TÖREDÉK

Lelőhelye ismeretlen. Szürke mészkő töredék, feliratából csak néhány betű maradt meg.

Méret: 24x14x23 cm.

Ltsz. 77. 159. 1.

Közöletlen.

Nr. 35. OSZLOPFŐK

Lelőhelye Kékkút. 6 db vörös homokkő oszlopfejezet.

1. Hiányos, 8 sima levélből képezett abacussal.

Méret: mag. 17 cm.

Ltsz. 77. 74. 4.

Irod. Kiss Á. ArchÉrt. 87, 1960, 214. Nr. II. 12. 3.

2. Abacus alatt 8 levélből álló fejezet.

Méret: mag. 16 cm.

Ltsz. 77. 74. 5.

Közöletlen.

3. Oszlopfő 4 bimbós saroklevéllel.

Méret: mag. 23,5 cm.

Ltsz. 77. 74. 6.

Irod. Kiss Á. uo. Nr. II. 11. XXXVI, 2 t.

4. Félbetörött oszlopfő, az abacus alatt. 8 levélből álló fejezet.

Méret: mag. 12 cm.

Ltsz. 77. 74. 7.

Irod. Kiss Á. uo. II, 13.

5. Kis oszloptörzs a villa rustivából.

Méret: mag. 33 cm, talp. 19,7x19,7x6,8 cm.

Ltsz. 77. 74. 8.

Irod. Sági K. VMMK 11, 1972, 124. 6. kép.

6. Abacus alatt 8 levélből álló fejezet.

Méret: mag. 10 cm.

Ltsz. 77. 74. 9.

Közöletlen.

A latin szavak és kifejezések magyarázata

abacus	— négyszög alakú zárólap	municipium	— olyan önkormányzattal rendelkező római város, amelynek teljes jogú polgárai római vagy latin polgárjoggal rendelkeztek
akanthusz	— a Földközi tenger vidékén elterjedt növény, dúsan érzett, finoman csipkézett nagy levéllel	szatír	— Bacchus kecskelábú vidám kísérelője, a rómaiak faunak neveztek
akrotérion	— sarokdíz	sztlé	— hasáb vagy tábla alakú sírkő
bacchánsnő	— Bacchusnak, a bor, szőlő és mámor istenének kísérelője tartozó nő a görög-római mitológiában	proconsul	— a consulágot viselt személy neve
beneficiarius	— a helytartó rendőrségébe beosztott katona	timpanon	— háromszög alakú oromdíz
consularis	— a helytartó rendőrségébe beosztott katona	tribunus	— a római hadsereg magasrangú tisztje
cohors	— 500 vagy 1000 főből álló gyalogos segédcsoport	villa rustica	— vidéki majorság
consul	— a római köztársaság első tisztviselője, a császárkorban már csak névleges tisztség		
fríz	— vízszintes díszítőszalag figurális növényi vagy geometrikus mintával		
Iuppiter	— a római mitológia főistene		
Iuno	— a felesége		
korinthoszi oszlopfő	— akanthuszlevelekből álló, kehely alakú oszlopfő		
legio	— kb. 6000 római polgárból álló csapat egység a római hadseregben		
Medúza	— női szörnyalak a görög-római mitológiában, kígyókból álló haja és halált hozó pillantása volt		

A feliratok kiegészítésénél használt jelek

a feliraton a kő sérülése miatt hiányzó betűk	[ ]
a feliraton a szó rövidítése miatt, vagy tévedésből kimaradt betűk	( )
ki nem egészíthető betűk	— — —
a sorok elválasztása	/

Irodalmi rövidítések

Acta AntHung.	— Acta Antiqua Academiae Sc. Hungaricae	MRT I	— Bakay K.— Kalicz N.—Sági K., Veszprém megye régészeti topográfiája. A keszthelyi és a tapolcai járás (Bp. 1966)
Acta ArchHung.	— Acta Archaeologica Academiae Sc. Hungaricae	R D	— E. Desjardins—F. Römer., Les Monuments épigraphique du Musée National Hongrois (Bp. 1873)
AEM	— Archäologisch-Epigraphische Mitteilungen aus Österreich—Ungarn	Récsey	— Récsey V., Balatonvidéki régészeti kutatásaim némely eredménye (Veszprém, 1895)
ArchÉrt.	— Archaeologiai Értesítő	RIU	— L. Barkóczi—A. Mócsy., Die römischen Inschriften Ungarns. 2 Lief. Salla, Mogentiana, Mursella, Brigetio (Bp. 1976)
ArchKözl.	— Archaeologiai Közlemények	VMMK	— A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei
Barkóczi. Popul.	— L. Barkóczi., The Population of Pannonia from Marcus Aurelius to Diocletian. Acta ArchHung 16, 1964, 257 ff		
CIL	— Corpus Inscriptionum Latinarum		
F A	— Folia Archaeologica		
Kuzsinszky	— Kuzsinszky B., A Balaton környékének archaeológiája (Bp. 1920.)		
Mócsy. Bevölk.	— A. Mócsy., Die Bevölkerung von Pannonien bis zu den Markomannenkrigen (Bp. 1959)		

A szerző megjegyzése.

A kézirat első változata hosszú évekkel ezelőtt készült. A legújabb szakirodalmat jelen kiadás számára nem állt módomban figyelembe venni. Zalaegerszeg, 1989. február.

Die römische Steinsammlung im Balaton-Museum von Keszthely

In meiner Studie stelle ich die römischen Steindenkmäler im Keszthelyer Balaton-Museum vor. Den beschrifteten oder geschnittenen Steinen kann ein besonderer Platz innerhalb der römischen Denkmäler zugesprochen werden. Durch ihre Beschriftung bzw. ihr Bild kann man sie mit ziemlicher Genauigkeit einer bestimmten Epoche zuordnen. Für die Datierung bestehen mehrere Möglichkeiten. Z. B. kann anhand der Inschriften der Kaiser, nach den Jahreszahlen ihrer Herrschaft, nach denen der Bürger und Soldaten nach ihren Namen, datiert werden. Auf mehreren Altarsteinen sind die gerade amtierenden Konsule genannt. Aus den sog. Konsullisten können aufgrund ihrer Namen ihre Amtsperioden herausgesucht werden. In anderen Fällen liefern die Art der Beschriftung, die der benutzten Abkürzungen und Formeln sowie die Verzierung des Steines Anhaltspunkte zur Datierung.

Die Steine sind auch aus dem Gesichtspunkt der Erforschung des Lebens der Territoriums wichtig. Von den Bildern der Grabsteine können wir z. B. auf die Tracht, aus den Altarsteinen selbst auf die Glaubenswelt der Römer, welche sich Götter in menschlicher Gestalt vorstellten, schliessen. Natürlich war nicht jeder Römer in der Lage, sich ein Grabmal aufstellen zu können. Dazu war die Erfüllung bestimmter Voraussetzungen notwendig: 1. Selbstverständlich mussten ausreichende Geldmittel zur Verfügung stehen. 2. Sie mussten die römischen Gebräuche bereits übernommen haben. 3. Sie mussten in solchem Umfeld gelebt haben, wo die lateinischen Inschriften verstanden worden sind.

Die römischen Steindenkmäler haben mehrere Sorten, die grösstenteils von unserem Katalog vorgestellt werden.

In die erste Gruppe gehören die Steine mit sepulchraler Bestimmung, d. h. Grabsteine. Sie können Stelen, also Grabbauten sein, mit den sich darauf befindlichen Tafeln und Sarkophagen. Letztere werden in unserer Steinsammlung nur von zwei Sarkophagdeckeln vertreten. Ausserdem gibt es noch Ossarien, in denen die, die verbrannten Knochen beinhaltenden Urnen, Platz gefunden haben. Noch den Gebräuchen der Römer lagen die Friedhöfe entlang der aus der Stadt führenden Strassen. Hier standen die Stelen und Sarkophage. Auf den meisten wiederholen sich die verkürzten Formeln, wie z. B. H S E = Hic situs est, d. h. hier ruht oder D M = Dis Manibus, d. h. den Totengöttern.

Die Altäre bilden eine zweite Gruppe der Inschriften. Daraus können wir am besten die Glaubenswelt der Römer kennenlernen, deren Grundsatz das praktische Prinzip von: „Ich gebe dir, damit du mir gibst.“ war. Die Schlussformel der meisten Altäre war V S L M = Votum solvit libens merito, d. h. er erfüllte sein Gelübde, weil der Gott es verdient hat. Dies weist darauf hin, dass der Altaraufsteller um die Hilfe Gottes bat. Als diese „Hilfe“ sich bewahrheitete, hat er zur Belohnung den Altar gestiftet, oder liess eine Skulptur für den Gott stiften.

Eine dritte Gruppe der Inschriften stellen die Meilensteine dar. Diese waren hohe Steinzyylinder mit

dem Nomen des gerade herrschenden Kaisers, die in bestimmten Entfernungen entlang der Stasse aufgestellt wurden. Sie informierten über die Entfernung der nächsten römischen Siedlung in lateinischen Meilen (lateinisch: milia passuum). Eine römische Meile beträgt 1480 m.

In unserer Steinsammlung sind in grosser Zahl kleine Säulen und Kapitelle zu besichtigen, die prunkvollere römische Gebäude zierten.

Schliesslich müssen auch die durch mythologische Szenen verzierten Reliefs erwähnt werden, die die grösseren Grabmäler schmückten.

Im 4. Jh. begann mit der Verbreitung des Christentums die Zerstörung und Verschleppung der heidnischen Heiligtümer, deren Steine neu verwendet wurden. So verhält es sich auch bei den ersten in Fenékpuzsta zutage gekommenen Steinen, die schon ein zweites Mal verwendet worden sind. Auch zur Abdeckung der Gräber wurden öfters frühere römische Grabsteine verwendet.

Forschungsgeschichte und Bibliografie

Der erste Forscher, welcher sich mit den römischen Inschriften aus der nördlichen Balatongegend beschäftigte, war der Begründer der ungarischen Archäologie Flóris Römer. In seinem 1860 erschienenem Werk „Der Bakony“ („A Bakony“) fasst er seine archäologischen und naturgeographischen Erfahrungen seiner Reisen im Bakony und um den Balaton zusammen. Hier erwähnt er auch mehrere beschriftete Steine.

Die in unserer Umgebung bislang bekannten Aufschriften sind in dem 1873 verlegten CIL III. Band veröffentlicht worden, der eine monumentale Sammlung der römischen Inschriften darstellt und auch heute von grundlegender Bedeutung ist.

Die nächste wichtige Arbeit ist von Bálint Kuzsinszky, der in seinem Werk über die Archäologie der Balatongegend (Budapest 1920) selbst erwähnt (p. XVI.), dass 18 der vorhandenen 41 römischen Steindenkmäler von ihm zuerst veröffentlicht wurden. Am gleichen Ort (p. III—XVI.) wird eine Übersicht über die Geschichte der frühen Forschungen gegeben.

Später sind weitere Detailstudien erschienen und mehrere neue Steine publiziert worden. So wies András Mócsy, anlässlich anhand des in Magyarszerdahely zutage gekommenen Grabsteines, auf die Verbindung der Grabsteine von Kékkút zu denen von Poetovio hin (FA 9, 1957, 83—90).

A. Kis bewies, anhand der für die nördliche Balatongegend charakteristischen mit 8-zeiligen Strophen beschriebenen Kapitelle, die auch in unserer Sammlung in grosser Zahl vorhanden sind, die Existenz zweier Steinmetzwerkstätten, die Perm-Rotsandstein bearbeitet haben (Balaton-környékei római épülettagozatok / Die Gliederung römischer Gebäude in der Balatongegend. Arch. Ért. 87, 1960, (210—221).

Der zweite Band der neueren Sammlung der ungarischen römischen Inschriften behandelt unsere beschrifteten Steine unter den Nr. 291 bis 340 (L. Bar-

kóczi—A. Mócsy., Die römischen Inschriften Ungarns. 2. Lief. Salla, Mogentiana, Mursella, Brigetio, Budapest 1976.). Es fällt auf, dass sich die Zahl der römischen Inschriften seit dem Corpus verdoppelt hat. Diese auch für die weiteren Forschungen wichtige, grundlegende Ausgabe macht auf die Eigenheiten der römischen Inschriften der nördlichen Balatongegend aufmerksam (p. 13—19).

Auch die erste Zusammenfassung der römischen Steine des Komitates Zala, von denen auch mehrere in unserer Sammlung Platz gefunden haben, ist in der jüngeren Vergangenheit durch András Mócsy verfasst worden (Zbornik Radova Narodnog Muzeja, 1975, 163., 167.), in ungarischer Sprache im 6. Band der Zalai Gyűjtemény (Zalaegerszeg, 1976, 21—32.).

Auch der Katalog der Steinsammlung des Tihany-Museums ist entstanden, indem die römischen Steine des Einzugsgebietes von Veszprém durch Szilvia Palágyi zusammengefasst wurden (Veszprém 1976).

Schliesslich möchte ich hier zwei falsche Angaben des RIU berichtigen.

Unter der Nr. RIU 337, Fundplatz Révfülöp, steht ein Altarstein (Nr. 11). Laut des dort zitierten Artikels von Béla Dornyay gelangte dieser Stein noch 1905 von Dunapentele nach Révfülöp, wo dieser in die Villa von Dr. Zsigmond Saáry eingebaut worden ist.

Auch die Fundangabe von RIU 340 ist falsch. Der Stein ist vorhanden und steht in der Vorhalle des Thermalbades in Hévíz und ist ergänzt. Aus dem Bericht von Edgár Palóczy ist uns auch die damals noch vorhandene richtige lückenhafte Inschrift bekannt (Keszthelyi hírek 1930. VIII. 31.).

I (ovi) o(ptimo) M(aximo) Pro/ sal (ute) et victoria/ dd (ominorum) nn (ostrorum) aa (ugustro rum) (— —) — — —/ — — —/ p(atris) p(atriciae)v(otum) s (olvit) l (ibens) l (aetus)m(erio).

Demnach hat diese Inschrift den gleichen Fundort und Text wie der Altarstein RIU 306 (Kat. 14.). Der Unterschied besteht darin, dass letzterer Stein für das Heil zweier Kaiser gestiftet worden ist.

Bilkei I.

1. kép: Sirkőtöredékek.
Grabsteinbruchstücke.

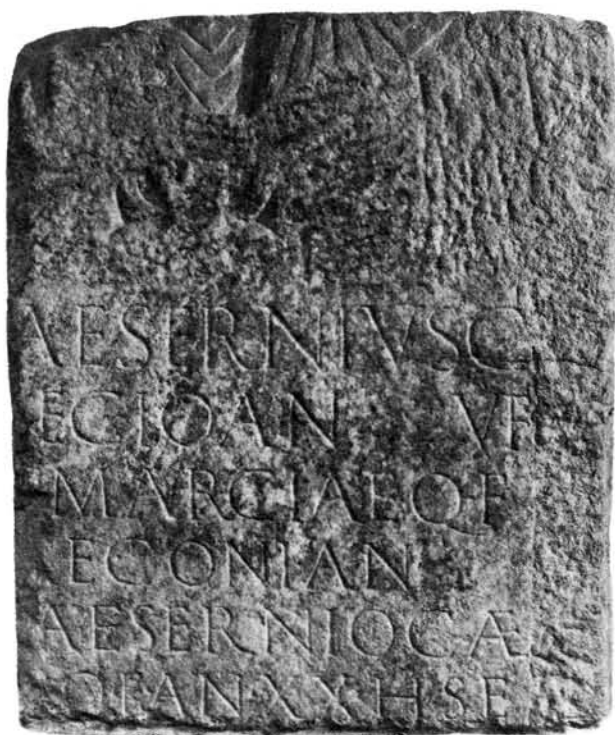
TIB·IVLIVS·FVSCVS
ANN·XXXV
IVLIA·FAVSTA
ANN·XL·H·S·

2. kép: Sírtábla.
Grabtafel.

D·M
TIB·IVLIVS
TIB·F·FVSCVS
ANVS·N·X
H·S·E·P·
P·FILIO·P

3. kép: Sírkő.
Grabstein.

C·CAESERNIVSC
 F·SENECIOAN·VF
 SIBI·ET·MARCIAE·Q·F
 A·ECONIAN·
 ET·C·CAESERNIOCA·
 Q·F·AN·XX·H·SE

4. kép: Sirkő.
 Grabstein.

ON
 ET ALBANIAE
 MAXIMACO
 ET ANTONIAE
 MAXIMILLA FIL
 DEF N XXV
 H S E

5. kép: Sirkő.
 Grabstein.

6. kép: Sírkőtöredék.
Grabsteinbruchstück.

7. kép: Relief.

8. kép: Sírkő.
Grabstein.

9. a. kép: Feliratos töredékek.
Bruchstücke mit Inschrift.

9. b. kép: Feliratos töredékek.
Bruchstücke mit Inschrift.

9. c. kép: Feliratos töredékek.
Bruchstücke mit Inschrift.

NS
ANLVTA PPI
A MM IOA
CONIX COMICI
KARISSIMO POSIT
H S E

10. kép: Sirkő.
Grabstein.

AVR A P O L L I
 N A R I S D V P L
 R I V S L E C T I
 A P F P R O S A
 L V T E S V A E P
 C O N M A N I
 P V L O R V M
 V S L M

R I O E P R O C V O S

11. kép: Oltárkő.
Altarstein.

12. kép: Mérföldkő.
Meilenstein.

13. kép: Oltárkő.
Altarstein.

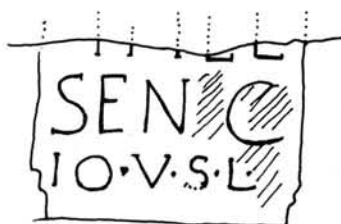

I O I M

PROSAE T
VIC DN

PPVSLM

14. kép: Oltárkö.
Altarstein.

15. kép: Oltárkö.
Altarstein.

16. kép: Téglák.
Ziegel.

17. kép: Oszlopfők.
Kapitelle.

18. kép: Oszlopok.
Säulen.

I O M
 KΛVIV
 KORTIM
 V·S·T·M

19. kép: Oltárkő.
Altarstein.

I O M
 IVCELERT
 NVS
 VML

20. kép: Oltárkő.
Altarstein.

I O M
FLAVIVS
ATTICIA
NVS MI
LES LEGI
D·V·S·L·M

21. kép: Oltárkő.
Altarstein.

I O M
IVNONI
ARTITIV
VSLM

22. kép: Oltárkő.
Altarstein.

I·O·M·S
 TI·FLAVI
 SEVERVS
 V·R·PRO
 SE·E·SVIS

23. kép: Oltárkő.
 Altarstein.

24. kép: Sírkőtöredék.
 Grabsteinbruchstück.

†·CLAVD

M OPTARE SITERRALEX
PROPERAVIT ETAS OC VOLVITFA
TVS MEVS HIC SITA EST I V LIA
DV BITATA AN X PARENTESF
Q V I B V S E A FACERE DEBE
AFECIT G I R O M V L E T V A L
A T E R O M E M O R I A M S E T F

25. kép: Sirkő.
Grabstein.

26. kép: Kőoroszlán.
Steinlöwe.

I·O·M·S·A·C
 Q·T·I·T·I·V·S·B·R·I·N
 V·S·T·C·V·N·V
 S·T·I·V·A·L·E·R·I·N·V·S
 B·F·C·O·S·V·S·L·L·M
 I·M·P·D·N·A·E·X·A·N
 D·R·O·C·O·S

27. kép: Oltárkő.
Altarstein.

TINVS MIS
NDISEVP BO
VSLMFVSC
DXTROCO

28. kép: Oltárkő.
Altarstein.

29. kép: Sírkert sarokköve.
Friedhofseckstein.

E·P·A·T·E·R·E·A·L·E

M·A·V·R·A·V
I·T·I·A·N·V·S
B·E·N·E·F·P·R
E·F·C·I·V·P·

30. kép: Oltárkő.
Altarstein.

~~I·O·M
P·A·V·T·O
N·I·V·S
C·O·G·I
T·A·T·V·S
V·S·L·M~~

31. kép: Oltárkő.
Altarstein.

D M
P DVBIVS
H · S · E
A N · LXX · P
I IIVSSM
M AN LXXX
F C P

32. kép: Sírkő.
Grabstein.

NEP·AVG
IVLIVS
LVPVS
PROSEJ·
SVI·S·V·S·
L· M·

33. kép: Oltárkő.
Altarstein.

